ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 13ης Νοεμβρίου 2008 *

Στην υπόθεση C-214/07,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ λόγω παράβασης, που ασκήθηκε στις 23 Απριλίου 2007,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον C. Giolito, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Γαλλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπουμένης από τον G. de Bergues, την S. Ramet και τον J.-C. Gracia,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, J.-C. Bonichot, K. Schiemann, P. Kūris και L. Bay Larsen (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 12ης Ιουνίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Γαλλική Δημοκρατία, μη εκτελώντας, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, την απόφαση 2004/343/ΕΚ της Επιτροπής, της 16ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς ενισχύσεων που εφάρμοσε η Γαλλία για την ανάληψη των δραστηριοτήτων προβληματικών επιχειρήσεων (ΕΕ L 108, σ. 38, στο εξής: απόφαση της Επιτροπής), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 5 και 6 της απόφασης αυτής, 249, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ καθώς και 10 ΕΚ.

2 Η Γαλλική Δημοκρατία αμφισβητεί το βάσιμο της προσφυγής και ζητεί την απόρριψή της.

Το ιστορικό της διαφοράς

3 Η απόφαση της Επιτροπής χαρακτηρίζει καθεστώς ενισχύσεων ένα σύστημα φορολογικών απαλλαγών που καθιερώθηκε με τα άρθρα 44 septies, 1383 A, καθώς και 1464 B και 1464 C του γενικού φορολογικού κώδικα (code général des impôts, στο εξής: CGI). Το σύστημα αυτό θεσπίστηκε με τον νόμο επί του προϋπολογισμού του 1989, αριθμ. 88-1149, της 23ης Δεκεμβρίου 1988 (*JORF* της 28ης Δεκεμβρίου 1988, σ. 16320), χωρίς να κοινοποιηθεί προηγουμένως στην Επιτροπή.

4 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 44 septies του CGI, οι εταιρίες που ιδρύονται για να αναλάβουν τις δραστηριότητες προβληματικών βιομηχανικών επιχειρήσεων απαλλάσσονται του φόρου εταιριών για δύο έτη. Σύμφωνα με τα άρθρα 1464 B και 1464 C του CGI, οι νεοϊδρυόμενες αυτές εταιρίες μπορούν, με απόφαση των αρμοδίων φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης, να τύχουν απαλλαγής από τον επαγγελματικό φόρο και τον έγγειο φόρο για δύο έτη.

5 Το άρθρο 1 της απόφασης της Επιτροπής κηρύσσει αυτό το καθεστώς ενισχύσεων ασυμβίβαστο με την κοινή αγορά και διαπιστώνει ότι τέθηκε παρανόμως σε εφαρμογή κατά παράβαση του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ.

6 Το άρθρο 2 της ίδιας απόφασης εξαιρεί, ωστόσο, από τον χαρακτηρισμό ως κρατικών ενισχύσεων τις χορηγηθείσες απαλλαγές που πληρούν τις προϋποθέσεις του κανονισμού (ΕΚ) 69/2001 της Επιτροπής, της 12ης Ιανουαρίου 2001, για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (ΕΕ L 10, σ. 30), ή των περί ήσσονος σημασίας κανόνων που ίσχυαν όταν χορηγήθηκαν οι απαλλαγές αυτές.

7 Το άρθρο 3 δέχεται, εξάλλου, ότι οι ενισχύσεις στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 1 συμβιβάζονται με την κοινή αγορά εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις της ανακοίνωσης της Επιτροπής του 1979 για τα καθεστώτα ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα (JO C 31, σ. 9), των κατευθυντηρίων γραμμών της Επιτροπής του 1998 για τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα (ΕΕ C 74, σ. 9), ή του κανονισμού (ΕΚ) 70/2001 της Επιτροπής, της 12ης Ιανουαρίου 2001, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΕΕ L 10, σ. 33).

8 Το άρθρο 5 επιτάσσει την ανάκτηση των παρανόμων και ασυμβιβάστων με την κοινή αγορά ενισχύσεων ως εξής:

«Η Γαλλία λαμβάνει όλα τα απαιτούμενα μέτρα για την ανάκτηση από τους δικαιούχους των ενισχύσεων που έχουν χορηγηθεί βάσει του καθεστώτος που αναφέρεται στο άρθρο 1 οι οποίες έχουν χορηγηθεί παράνομα, με εξαίρεση εκείνες που αναφέρονται στα άρθρα 2 και 3.

Η ανάκτηση πραγματοποιείται πάραυτα, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο εφόσον αυτές επιτρέπουν την άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση της παρούσας απόφασης. […]»

9 Το άρθρο 6 ορίζει τα ακόλουθα:

«Η Γαλλία ενημερώνει την Επιτροπή, εντός προθεσμίας δύο μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας απόφασης, για τα μέτρα που έχει λάβει ή πρόκειται να λάβει για να συμμορφωθεί προς αυτή.»

10 Το άρθρο 7 προσθέτει τα εξής:

«Η Γαλλία θα παράσχει τις πληροφορίες αυτές βάσει του συνημμένου εντύπου και θα καταρτίσει πλήρη πίνακα των επιχειρήσεων οι οποίες έχουν τύχει απαλλαγών που έχουν χορηγηθεί βάσει του καθεστώτος που αναφέρεται στο άρθρο 1 και των ποσών που έχουν καταβληθεί σε κάθε περίπτωση.

Η Γαλλία καταρτίζει πίνακα των επιχειρήσεων οι οποίες έχουν τύχει των ενισχύσεων που έχουν χορηγηθεί βάσει του καθεστώτος που αναφέρεται στο άρθρο 1, ενισχύσε[-ων] οι οποίες δεν πληρούν τους όρους που προβλέπονται στον κανονισμό [69/2001], στους κανόνες περί ήσσονος σημασίας που εφαρμόζονταν όταν χορηγήθηκε η ενίσχυση, στον κανονισμό [70/2001], στην ανακοίνωση του 1979 για τα καθεστώτα ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα ή στις κατευθυντήριες γραμμές του 1998 για τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα. Στον πίνακα αυτό θα προσδιορίζονται επίσης τα ποσά ενίσχυσης τα οποία έχει λάβει καθεμία από τις επιχειρήσεις αυτές.»

11 Κατόπιν αλληλογραφίας και υπομνήσεων μετά τη λήξη της δίμηνης προθεσμίας που προβλέπει η απόφαση της Επιτροπής για την ανακοίνωση των μέτρων που έχουν ληφθεί ή που πρόκειται να ληφθούν για την εκτέλεσή της, η Επιτροπή, κρίνοντας ότι η Γαλλική Δημοκρατία δεν την είχε ακόμα ενημερώσει σχετικά, αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της προσφυγής

Επιχειρήματα των διαδίκων

Επιχειρήματα της Επιτροπής

12 Η Επιτροπή προσάπτει στη Γαλλική Δημοκρατία ότι δεν προέβη σε καμία ανάκτηση ενισχύσεων σε εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής.

13 Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι η ίδια δέχθηκε την ύπαρξη απόλυτης αδυναμίας εκτέλεσης όσον αφορά το χρονικό διάστημα 1991 έως 1993, δεδομένου ότι, ελλείψει διαθεσίμων φορολογικών στοιχείων για την περίοδο αυτή, είναι αδύνατη η ταυτοποίηση των επιχειρήσεων που έλαβαν ενισχύσεις κατά την εν λόγω περίοδο.

14 Η Επιτροπή αποκλείει, αντιθέτως, την ύπαρξη απόλυτης αδυναμίας εκτέλεσης για τον μετά το 1993 χρόνο.

15 Όσον αφορά τις δικαιούχους επιχειρήσεις που έπαυσαν τη δραστηριότητά τους και τις οποίες αφορούσε η αλληλογραφία σχετικά με την εκτέλεση της απόφασής της, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, σε περίπτωση μεταβίβασης στοιχείων του ενεργητικού, πρέπει να εξετάζονται οι οικονομικοί όροι της συναλλαγής, ώστε να εξασφαλίζεται ότι η μεταβίβαση πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τους όρους της αγοράς.

16 Κατά τη νομολογία, μόνον υπό την προϋπόθεση αυτή μπορεί να θεωρηθεί ότι το αποτελούν την ενίσχυση στοιχείο περιελήφθη στο τίμημα της αγοράς, οπότε ο αγοραστής δεν μπορεί, καταρχήν, να θεωρηθεί ότι αποκόμισε όφελος (αποφάσεις της 20ής Δεκεμβρίου 2001, C-390/98, Banks, Συλλογή 2001, σ. I-6117, σκέψη 77, και της 29ης Απριλίου 2004, C-277/00, Συλλογή 2004, σ. I-3925, σκέψη 80), δεδομένου ότι το όφελος από την ενίσχυση παρέμεινε στον μεταβιβάζοντα.

17 Σε περίπτωση που δεν υφίσταται πραγματική αγορά για ορισμένα αγαθά που μεταβιβάστηκαν μετά την παύση της δραστηριότητας, μπορούν να χρησιμοποιηθούν άλλα στοιχεία αναφοράς ή άλλα κριτήρια προκειμένου να εξακριβωθεί η τυχόν μεταβίβαση της ενίσχυσης στον αγοραστή.

18 Σε κάθε περίπτωση, η ανάκτηση της ενίσχυσης δεν μπορεί να εξαρτάται από την αναγραφή του ποσού της ενίσχυσης στην πράξη μεταβίβασης των στοιχείων του ενεργητικού. Άλλως, θα ήταν ιδιαίτερα εύκολο να κλονιστεί η πρακτική αποτελεσματικότητα των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων. Θα αρκούσε οι συμβαλλόμενοι σε μια αγοραπωλησία με τίμημα κατώτερο εκείνου της αγοράς να παραλείψουν να αναφέρουν στη σύμβαση τη μεταβίβαση της ενίσχυσης. Όμως, η εξακρίβωση της μεταβίβασης της ενίσχυσης στον αγοραστή δεν μπορεί να εξαρτάται αποκλειστικά από τη βούληση των συμβαλλομένων.

19 Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι η αιτίασή της που αντλείται από το άρθρο 10 ΕΚ δεν πρέπει να εκληφθεί ως αιτίαση χωριστή από εκείνη της μη εκτέλεσης των άρθρων 5 και 6 της απόφασής της. Σκοπός της είναι απλώς να τονίσει την υπερβολική βραδύτητα των γαλλικών αρχών όσον αφορά τη συμμόρφωσή τους προς την εν λόγω απόφαση.

Επιχειρήματα της Γαλλικής Δημοκρατίας

20 Η Γαλλική Δημοκρατία θεωρεί ότι έλαβε όλα τα δυνατά μέτρα προκειμένου να εκτελέσει την απόφαση της Επιτροπής. Ωστόσο, η ανάκτηση των ενισχύσεων ήταν αδύνατη όσον αφορά τις δικαιούχους επιχειρήσεις που έχουν παύσει τη δραστηριότητά τους.

— Επί της ανάκτησης των ενισχύσεων έναντι των δικαιούχων που δεν έπαυσαν τη δραστηριότητά τους

21 Η Γαλλική Δημοκρατία απαριθμεί διάφορες δυσκολίες που συνάντησε για την ταυτοποίηση των δικαιούχων, για τον υπολογισμό του ποσού των ενισχύσεων που έπρεπε να ανακτήσει, καθώς και όσον αφορά την επιλογή και την εφαρμόγη των διαδικασιών ανάκτησης. Κατ' αυτήν, οι δυσκολίες αυτές συνιστούν εξωτερικά εμπόδια που έχουν σχέση με το εύρος και την πολυπλοκότητα της ανάκτησης των ενισχύσεων.

22 Οι δυσκολίες που συνάντησε για την ταυτοποίηση των δικαιούχων πηγάζουν, καταρχάς, όσον αφορά τα οικονομικά έτη 1991, 1992 και 1993, από τον κανόνα του εθνικού δικαίου που δεν επιβάλλει τη διατήρηση των λογιστικών στοιχείων πέραν της δεκαετίας.

23 Για τα μεταγενέστερα έτη, οι δυσκολίες αυτές οφείλονται στο ότι το καθεστώς ενισχύσεων δεν συνεπαγόταν αναγκαστικά ειδική ταυτοποίηση των δικαιούχων στο πλαίσιο ενός συστήματος δηλώσεων. Συνεπώς, ήταν απαραίτητη η διεξαγωγή έρευνας στις αρμόδιες περιφερειακές υπηρεσίες.

24 Η Γαλλική Δημοκρατία διατείνεται ότι, στις 16 Μαρτίου 2005, διαβίβασε στην Επιτροπή πίνακα 55 επιχειρήσεων που είχαν λάβει ενίσχυση ακαθάριστου ύψους εκτός κοινοτικού ορίου άνω του 1 εκατομμυρίου ευρώ μεταξύ 1994 και 2002.

25 Η Γαλλική Δημοκρατία προσθέτει ότι, στις 7 Ιουλίου 2006, απαντώντας σε επιστολή της Επιτροπής της 26ης Απριλίου 2006 που την καλούσε να κοινοποιήσει τον πίνακα όλων των επιχειρήσεων που είχαν τύχει φορολογικής απαλλαγής άνω των 100 000 ευρώ, διαβίβασε:

— πίνακα 464 δικαιούχων επιχειρήσεων που δεν υπείχαν υποχρέωση επιστροφής των ενισχύσεων κατ' εφαρμογήν των κοινοτικών διατάξεων περί των ήσσονος σημασίας ενισχύσεων, περί των ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα και περί των ενισχύσεων προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (στο εξής: ΜΜΕ)

— πίνακα 105 δικαιούχων επιχειρήσεων οι οποίες, κατ' εφαρμογήν της απόφασης της Επιτροπής, υπείχαν υποχρέωση να επιστρέψουν καθαρή ενίσχυση κάτω των 200 000 ευρώ.

26 Στο υπόμνημα ανταπάντησης που κατέθεσε στις 22 Οκτωβρίου 2007, η Γαλλική Δημοκρατία επισύναψε πίνακα 88 επιχειρήσεων που υποχρεούνταν να επιστρέψουν ενίσχυση άνω των 200 000 ευρώ.

27 Όσον αφορά τις δυσκολίες που συνάντησε κατά τον καθορισμό του ποσού των ενισχύσεων που έπρεπε να ανακτήσει, η Γαλλική Δημοκρατία τις συνδέει πρωτίστως με τα άρθρα 2 και 3 της απόφασης της Επιτροπής.

28 Η Γαλλική Δημοκρατία αναφέρει ότι το ποσό των ενισχύσεων που πρέπει να ανακτηθούν είναι εκείνο των απαλλαγών που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των εν λόγω άρθρων 2 και 3. Κατ' αυτήν, όπως για την ταυτοποίηση των δικαιούχων επιχειρήσεων, ο προσδιορισμός του ποσού των ενισχύσεων απαιτούσε τη συγκέντρωση πληροφοριών από το σύνολο των περιφερειακών διευθύνσεων των φορολογικών υπηρεσιών, μέσω της εξέτασης του πλήρους φορολογικού φακέλου των εν λόγω επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, οι φορολογικές δηλώσεις που υποβλήθηκαν σε εθνικό επίπεδο δεν ανέφεραν ορισμένες πληροφορίες αναγκαίες για την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων όσον αφορά τις ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα ή τις ενισχύσεις προς τις ΜΜΕ.

29 Η Γαλλική Δημοκρατία επισημαίνει ότι η Επιτροπή δέχθηκε την ελαστικότερη εφαρμογή των εν λόγω κανόνων και ότι, ως εκ τούτου, οι αρμόδιες αρχές μπόρεσαν να προβούν σε διαφόρους υπολογισμούς που κατέστησαν δυνατό τον καθορισμό του ποσού της απαλλαγής μειωμένου κατά το ποσό των ενισχύσεων που καλύπτονταν από τα κοινοτικά κείμενα περί των ενισχύσεων ήσσονος σημασίας, των ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα και των ενισχύσεων προς τις ΜΜΕ.

30 Η Γαλλική Δημοκρατία υποστηρίζει, δεύτερον, ότι ο προσδιορισμός του ποσού των ενισχύσεων που έπρεπε να ανακτηθούν κατέστη δυσκολότερος και λόγω της ανάγκης συνεργασίας των εμπλεκομένων επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, οι αρμόδιες αρχές, έχοντας θεωρήσει τις απαιτήσεις ανάκτησης ως μη φορολογικές οφειλές, δεν είχαν στη διάθεσή τους, στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου, για τέτοιες απαιτήσεις, μια τυποποιημένη διαδικασία διαλόγου όπως αυτή που προβλέπεται για τις φορολογικές

απαιτήσεις. Επιπλέον, η συνεργασία των εμπλεκομένων επιχειρήσεων ήταν αναγκαία σε πολλές περιπτώσεις στις οποίες τα απαραίτητα πληροφοριακά στοιχεία δεν περιέχονταν στον φορολογικό τους φάκελο.

31 Όσον αφορά, τέλος τις σχετικές με τις διαδικασίες ανάκτησης δυσκολίες, η Γαλλική Δημοκρατία υπογραμμίζει ότι αυτή που εφαρμόζεται στις μη φορολογικές οφειλές απαιτούσε τη διαδοχική επέμβαση τριών αρχών: της γενικής διεύθυνσης φορολογίας, αρμόδιας για την εκκαθάριση των προς ανάκτηση απαιτήσεων, του νομάρχη, υπό την ιδιότητα του διατάκτη για την είσπραξη των εν λόγω απαιτήσεων και, ως εκ τούτου, του υπογράφοντος τις εντολές ανάκτησης, και των λογιστικών υπηρεσιών της γενικής διεύθυνσης δημόσιας λογιστικής, που ήταν αρμόδια για την είσπραξη των απαιτήσεων. Η Γαλλική Δημοκρατία προσθέτει ότι, για περισσότερη αποτελεσματικότητα, αποφάσισε να συγκεντρώσει τις απαιτήσεις ανά νομό, ούτως ώστε κάθε νομάρχης να μπορεί να υπογράφει τις εντολές είσπραξης για όλες τις επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στον νομό του.

32 Με το υπόμνημα ανταπάντησης, η Γαλλική Δημοκρατία αναγνωρίζει ότι, κατά την ημερομηνία σύνταξής του, οι εντολές ανάκτησης δεν είχαν ακόμα εκδοθεί.

— Επί της ανάκτησης των ενισχύσεων έναντι των δικαιούχων που έπαυσαν τη δραστηριότητά τους

33 Η Γαλλική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι, στο πλαίσιο της αλληλογραφίας της με την Επιτροπή, επικαλέστηκε απόλυτη αδυναμία ανάκτησης έναντι 204 δικαιούχων που είχαν παύσει τη δραστηριότητά τους.

34 Η Γαλλική Δημοκρατία διευκρινίζει ότι η Επιτροπή τής απάντησε, ωστόσο, ότι:

— σε περίπτωση μεταβίβασης των στοιχείων του ενεργητικού ενός δικαιούχου, έπρεπε να βεβαιωθεί ότι η πράξη έγινε υπό τους όρους της αγοράς, ώστε να αποφευχθεί η μεταβίβαση της ενίσχυσης στον αγοραστή

— λαμβανομένων υπόψη των πρακτικών δυσκολιών μιας τέτοιας εξέτασης για το σύνολο των εμπλεκομένων επιχειρήσεων, η Επιτροπή δεχόταν να περιοριστεί ο έλεγχος στις πλέον σημαντικές μεταβιβάσεις στοιχείων του ενεργητικού.

35 Η Γαλλική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι, τόσο για τις μεταβιβάσεις στοιχείων του ενεργητικού που πραγματοποιήθηκαν υπό μορφή μεμονωμένων μεταβιβάσεων κατόπιν διαπραγμάτευσης όσο και για εκείνες που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο διαδικασιών αναγκαστικής διαχείρισης και δικαστικής εκκαθάρισης, οι φορολογικές αρχές δεν μπορούν να εκτιμήσουν κατά πόσον οι εν λόγω μεταβιβάσεις έγιναν υπό τους συνήθεις όρους της αγοράς.

36 Συγκεκριμένα, υπάρχει μεν αγορά των ακινήτων, δεν υπάρχει όμως αγορά των μεταχειρισμένων βιομηχανικών περιουσιακών στοιχείων. Συνεπώς, για τα τελευταία δεν υπάρχει κανένα στοιχείο αναφοράς προς καθορισμό της αγοραίας τιμής κατά τον χρόνο της μεταβίβασης.

37 Κατά συνέπεια, είναι αδύνατο να εκτιμηθεί αν, σε περίπτωση εκχώρησης της δραστηριότητας της επιχείρησης, η μεταβίβαση στοιχείων του ενεργητικού συνεπαγόταν μεταβίβαση της ενίσχυσης στον νέο αγοραστή.

38 Η Γαλλική Δημοκρατία υπογραμμίζει, εξάλλου, ότι:

— καμία ανάκτηση δεν είναι δυνατή όταν η επιχείρηση δεν έχει βρει αγοραστή και, έχοντας απλώς παύσει να υφίσταται, δεν έχει πλέον νόμιμο εκπρόσωπο

— σε ορισμένες περιπτώσεις, τα στοιχεία του ενεργητικού μπορεί να έχουν μεταβιβαστεί σε πλείονες διαφορετικούς αγοραστές.

39 Εν πάση περιπτώσει, η ανάκτηση προσκρούει και σε νομικά εμπόδια.

40 Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που υπήρξαν αντικείμενο πτωχευτικής διαδικασίας, δεν είναι δυνατό να επιδιωχθεί η είσπραξη μιας απαίτησης που δεν έχει αναγγελθεί στον σύνδικο της πτώχευσης εντός της ταχθείσας προθεσμίας.

41 Όσον αφορά τις κατόπιν διαπραγμάτευσης μεταβιβάσεις στοιχείων του ενεργητικού των επιχειρήσεων που έχουν παύσει τη δραστηριότητά τους, η ανάκτηση των ενισχύσεων δεν μπορεί να στηριχθεί σε καμία νομική βάση στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η μεταβίβαση της ενίσχυσης στον αγοραστή δεν αναφέρεται στην πράξη μεταβίβασης.

42 Η Γαλλική Δημοκρατία υποστηρίζει, συνεπώς, ότι βρίσκεται σε απόλυτη αδυναμία να ανακτήσει τις ενισχύσεις προς επιχειρήσεις που έχουν παύσει τις δραστηριότητές τους.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Επί της ανάκτησης των ενισχύσεων

43 Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης σχετικά με παράνομη ενίσχυση, η διαταχθείσα από την Επιτροπή ανάκτηση της ενίσχυσης πραγματοποιείται σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [88] της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 83, σ. 1), το οποίο ορίζει τα εξής:

«[…] η ανάκτηση πραγματοποιείται αμελλητί και σύμφωνα με τις διαδικασίες της εθνικής νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους, εφόσον αυτές επιτρέπουν την άμεση και πραγματική εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής. Για τον σκοπό αυτό και σε περίπτωση κινήσεως διαδικασίας ενώπιον εθνικών δικαστηρίων, τα ενδιαφερόμενα

κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα που διαθέτουν στα αντίστοιχα νομικά τους συστήματα, συμπεριλαμβανομένων των προσωρινών μέτρων, με την επιφύλαξη της κοινοτικής νομοθεσίας.»

44 Κατά πάγια νομολογία, ο μοναδικός αμυντικός ισχυρισμός τον οποίο μπορεί να επικαλεστεί ένα κράτος μέλος κατά προσφυγής λόγω παράβασης, την οποία έχει ασκήσει η Επιτροπή βάσει του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, είναι αυτός που βασίζεται σε απόλυτη αδυναμία ορθής εκτέλεσης της απόφασης (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2007, C-177/06, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2007, σ. I-7689, σκέψη 46 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

45 Σε περίπτωση δυσκολιών, η Επιτροπή και το κράτος μέλος οφείλουν, βάσει του κανόνα που επιβάλλει στα κράτη μέλη και στα κοινοτικά όργανα αμοιβαίο καθήκον ειλικρινούς συνεργασίας, κανόνα ο οποίος διατυπώνεται ιδίως στο άρθρο 10 ΕΚ, να συνεργαστούν καλόπιστα για να υπερνικήσουν τις δυσκολίες τηρουμένων πλήρως των διατάξεων της Συνθήκης και ιδίως εκείνων που αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις (βλ. απόφαση της 12ης Μαΐου 2005, C-415/03, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 2005, σ. I-3875, σκέψη 42 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

46 Η προϋπόθεση της απόλυτης αδυναμίας εκτέλεσης δεν πληρούται οσάκις το καθού κράτος μέλος περιορίζεται να γνωστοποιήσει στην Επιτροπή τις δυσκολίες νομικής, πολιτικής και πρακτικής φύσης που παρουσίαζε η εκτέλεση της απόφασης, χωρίς να προβεί σε καμία ουσιαστική ενέργεια προς τις οικείες επιχειρήσεις προκειμένου να ανακτήσει την ενίσχυση και χωρίς να προτείνει στην Επιτροπή εναλλακτικούς τρόπους εκτέλεσης της απόφασης που θα καθιστούσαν δυνατή την υπερνίκηση των δυσκολιών (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2006, C-485/03 έως C-490/03, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2006, σ. I-11887, σκέψη 74 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

47 Στην υπό κρίση υπόθεση, πρέπει να παρατηρηθεί ευθύς εξαρχής ότι, πολύ πέραν της προθεσμίας που τάσσει το άρθρο 6 της απόφασης της Επιτροπής και των προσθέτων προθεσμιών που χορηγήθηκαν από την Επιτροπή στο πλαίσιο της αλληλογραφίας της με το καθού κράτος μέλος, κανένα ποσό δεν είχε ανακτηθεί από το κράτος μέλος αυτό κατά την ημερομηνία κατάθεσης της προσφυγής ούτε κατά την ημερομηνία κατάθεσης του υπομνήματος ανταπάντησης, σχεδόν τέσσερα έτη μετά την έκδοση της εν λόγω απόφασης.

— Επί της ανάκτησης των ενισχύσεων έναντι των δικαιούχων που δεν έπαυσαν τη δραστηριότητά τους

48 Προκαταρκτικώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η παρούσα διαδικασία δεν αφορά τις ενισχύσεις των οικονομικών ετών 1991 έως 1993. Όσον αφορά τις ενισχύσεις αυτές, η Επιτροπή, πριν από την κίνηση της διαδικασίας αυτής, είχε ήδη δεχθεί την ύπαρξη απόλυτης αδυναμίας ανάκτησης, θέση την οποία επιβεβαίωσε ρητώς με το δικόγραφο της προσφυγής της.

49 Κατά τα λοιπά, η Γαλλική Δημοκρατία δεν μπορεί να υποστηρίζει λυσιτελώς ότι οι προβαλλόμενες δυσκολίες συνιστούν εξωτερικά εμπόδια.

50 Οι δυσκολίες αυτές, που αφορούν την ταυτοποίηση των δικαιούχων, τον υπολογισμό του ποσού των ενισχύσεων που πρέπει να ανακτηθούν καθώς και την επιλογή και εφαρμογή των διαδικασιών ανάκτησης, συνιστούν εσωτερικές δυσκολίες που θα πρέπει να αποδοθούν σε πράξεις ή παραλείψεις των εθνικών αρχών.

51 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι οι εθνικές αρχές, όταν αντιμετώπισαν τις εσωτερικές αυτές δυσκολίες, άρχισαν να αλληλογραφούν με την Επιτροπή. Ανταποκρίθηκαν σε αιτήσεις παροχής πληροφοριών, περιέγραψαν τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν, πρότειναν διευθετήσεις ικανές να επιλύσουν ορισμένες από τις δυσκολίες αυτές και ζήτησαν οδηγίες.

52 Ωστόσο, η συμμετοχή τους στην αλληλογραφία σημείωσε, καταρχάς, σημαντικές διαδοχικές καθυστερήσεις.

53 Κυρίως, ενώ η Επιτροπή είχε καταρχάς, τόσο με το άρθρο 7, δεύτερο εδάφιο, της απόφασής της όσο και με μεταγενέστερες γραπτές αιτήσεις, επιμείνει στην ανάγκη κατάρτισης πίνακα των επιχειρήσεων που υποχρεούνταν σε επιστροφή των ενισχύσεων και άμεσης ουσιαστικής ανάκτησης των ενισχύσεων, στη συνέχεια δε δέχθηκε την ελαστικότερη εφαρμογή των ισχυόντων κοινοτικών κανόνων, οι γαλλικές αρχές:

— ασχολήθηκαν με το να της κοινοποιήσουν πίνακα 464 επιχειρήσεων που δεν υπείχαν υποχρέωση επιστροφής των ενισχύσεων

— παρέλειψαν να προβούν, ήδη από το πρώτο τρίμηνο του 2005 και με σκοπό την ουσιαστική ανάκτηση των ενισχύσεων, σε ουσιαστικές ενέργειες προς τις 55 επιχειρήσεις που περιλαμβάνονταν στον πίνακα που κοινοποιήθηκε στις 16 Μαρτίου 2005, επιχειρήσεις οι οποίες είχαν λάβει ενισχύσεις ακαθάριστου ύψους εκτός κοινοτικού ορίου άνω του 1 εκατομμυρίου ευρώ μεταξύ 1994 και 2002

— ομοίως παρέλειψαν, από τον Ιούλιο του 2006, να προβούν σε ανάλογες ενέργειες προς τις 105 επιχειρήσεις που περιλαμβάνονταν στον πίνακα που κοινοποιήθηκε στις 7 Ιουλίου 2006, επιχειρήσεις που υπείχαν υποχρέωση επιστροφής ενισχύσεων καθαρού ποσού κάτω των 200 000 ευρώ

— μόλις στις 22 Οκτωβρίου 2007 κοινοποίησαν, ως συνημμένο στο υπόμνημα ανταπάντησης που κατατέθηκε στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, σχεδόν τέσσερα έτη μετά την έκδοση της απόφασης της Επιτροπής, πίνακα 88 επιχειρήσεων που υποχρεούνταν να επιστρέψουν ενίσχυση άνω των 200 000 ευρώ

— αναγνώρισαν, με το εν λόγω υπόμνημα ανταπάντησης, ότι οι εντολές ανάκτησης δεν είχαν ακόμα εκδοθεί, καίτοι μια πρώτη αποστολή είχε αναγγελθεί στις 12 Απριλίου 2006 για την καταληκτική ημερομηνία της 31ης Μαΐου 2006

— επικαλέστηκαν λόγους αποτελεσματικότητας για να δικαιολογήσουν τη συγκέντρωση των απαιτήσεων ανά νομό, χωρίς όμως αυτό να οδηγήσει στην έκδοση έστω και μιας εντολής είσπραξης.

54 Συνεπώς, όσον αφορά τους δικαιούχους που δεν έπαυσαν τη δραστηριότητά τους, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η προϋπόθεση της απόλυτης αδυναμίας εκτέλεσης δεν πληρούται και ότι η αιτίαση που αντλείται από μη τήρηση του άρθρου 5 της απόφασης της Επιτροπής είναι βάσιμη.

— Επί της ανάκτησης των ενισχύσεων έναντι των δικαιούχων που έπαυσαν τη δραστηριότητά τους

55 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή δεν προσήψε στο καθού κράτος μέλος, ούτε με την προηγηθείσα της παρούσας διαδικασίας αλληλογραφία ούτε με την προσφυγή της, ότι δεν εκτέλεσε την απόφασή της όσον αφορά τις επιχειρήσεις που απλώς έπαυσαν να λειτουργούν χωρίς να έχουν βρει αγοραστή.

56 Όταν μια επιχείρηση αποτελεί αντικείμενο πτωχευτικής διαδικασίας, η επαναφορά στην προτέρα κατάσταση και η εξάλειψη της απορρέουσας από τις παρανόμως χορηγηθείσες ενισχύσεις νόθευσης του ανταγωνισμού μπορούν, κατ' αρχήν, να επιτευχθούν με την εγγραφή, στον πίνακα των απαιτήσεων, της απαίτησης που αφορά την ανάκτηση των εν λόγω ενισχύσεων (προμνησθείσα απόφαση Γερμανία κατά Επιτροπής, σκέψη 85). Αν η προθεσμία αναγγελίας των απαιτήσεων έχει λήξει, οι εθνικές αρχές οφείλουν να θέσουν σε εφαρμογή —όταν υπάρχει και είναι δυνατό να εφαρμοστεί— κάθε διαδικασία άρσης του νομικού εμποδίου η οποία θα τους επιτρέψει, σε ειδικές περιπτώσεις, να αναγγείλουν μια απαίτηση εκπροθέσμως.

57 Όσον αφορά δικαιούχους που έχουν παύσει τη δραστηριότητά τους και έχουν μεταβιβάσει τα στοιχεία του ενεργητικού τους, στις εθνικές αρχές εναπόκειται να εξετάσουν κατά πόσον οι οικονομικοί όροι της μεταβίβασης ανταποκρίνονταν στους όρους της αγοράς.

58 Στην περίπτωση αυτή, το στοιχείο της ενίσχυσης εκτιμήθηκε στην τιμή της αγοράς και περιελήφθη στο τίμημα της πώλησης, οπότε δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο αγοραστής αποκόμισε όφελος σε σχέση με άλλους επιχειρηματίες της αγοράς (προμνησθείσα απόφαση Γερμανία κατά Επιτροπής, σκέψη 80). Στην αντίθετη περίπτωση, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να υποχρεούται ο αγοραστής να επιστρέψει τις εν λόγω

ενισχύσεις, εφόσον αποδειχθεί ότι διατηρεί στην πράξη το όφελος από το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που συνδέεται με τις εν λόγω ενισχύσεις (προμνησθείσα απόφαση Γερμανία κατά Επιτροπής, σκέψη 86).

59 Προς εξακρίβωση των οικονομικών όρων της μεταβίβασης, οι εθνικές αρχές μπορούν να λάβουν υπόψη τους, μεταξύ άλλων, την επιλεγείσα για τη μεταβίβαση τυπική διαδικασία, παραδείγματος χάριν μέσω πλειστηριασμού, η οποία υποτίθεται ότι εγγυάται την πώληση υπό τους όρους της αγοράς.

60 Οι εθνικές αρχές μπορούν επίσης να λάβουν, μεταξύ άλλων, υπόψη τους τυχόν πραγματογνωμοσύνη που πραγματοποιήθηκε επ' ευκαιρία της μεταβίβασης.

61 Όταν τα στοιχεία του ενεργητικού μεταβιβάζονται σε πλείονες διαφορετικούς αγοραστές, τίποτε δεν εμποδίζει, καταρχήν, να εξακριβωθεί κατά πόσον οι οικονομικοί όροι καθεμιάς από τις πράξεις μεταβίβασης ανταποκρίνονταν στους όρους της αγοράς.

62 Σε περίπτωση μεταβίβασης στοιχείων του ενεργητικού κατόπιν διαπραγμάτευσης, η ανάκτηση των ενισχύσεων δεν μπορεί να εξαρτηθεί από τη ρητή μνεία, στη σχετική πράξη, της μεταβίβασης των ενισχύσεων αυτών. Ανάκτηση των ενισχύσεων είναι δυνατή όταν ο αγοραστής όφειλε να γνωρίζει την ύπαρξη των ενισχύσεων και την κίνηση διαδικασίας ελέγχου εκ μέρους της Επιτροπής.

63 Βάσει των στοιχείων αυτών, το καθού κράτος μέλος δεν μπορεί, για να αποφύγει τη διαπίστωση παράβασης, να περιοριστεί σε γενικούς και αφηρημένους ισχυρισμούς, χωρίς να αναφέρει συγκεκριμένες περιπτώσεις, αναλυόμενες υπό το φως όλων των ενεργειών που πράγματι έγιναν για την εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής.

64 Αποδοχή του αντιθέτου θα οδηγούσε, μέσω συλλογιστικής a priori, στο να αποκλειστεί κάθε εκτέλεση της απόφασης όσον αφορά το σύνολο της κατηγορίας των επιχειρήσεων που έπαυσαν τη δραστηριότητά τους, ενώ, έναντι των επιχειρήσεων αυτών, απόλυτη αδυναμία εκτέλεσης μπορεί να γίνει, ενδεχομένως, δεκτή μόνον αναλόγως των ιδιαιτέρων περιστάσεων που αφορούν καθεμία από αυτές.

65 Εν προκειμένω, η Γαλλική Δημοκρατία επικαλέστηκε, στο πλαίσιο της αλληλογραφίας της με την Επιτροπή, απόλυτη αδυναμία εκτέλεσης έναντι 204 επιχειρήσεων που έχουν παύσει τη δραστηριότητά τους. Ωστόσο, δεν αναφέρει καμία συγκεκριμένη ενέργεια που να έγινε προκειμένου να εξεταστεί η κατάσταση καθεμιάς από αυτές και να εκτιμηθεί κατά πόσον η κατάσταση αυτή επέβαλλε ή όχι την ανάκτηση κατ' εφαρμογήν των ανωτέρω κριτηρίων. Δεν αναφέρει καν ότι επωφελήθηκε από την εκ μέρους της Επιτροπής αποδοχή, στο πλαίσιο της συνεργασίας που προβλέπει το άρθρο 10 ΕΚ, ενός ελέγχου περιοριζόμενου μόνο στις πλέον σημαντικές μεταβιβάσεις στοιχείων του ενεργητικού.

66 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να συναχθεί, και όσον αφορά τους δικαιούχους που έπαυσαν τη δραστηριότητά τους, ότι η προϋπόθεση της απόλυτης αδυναμίας εκτέλεσης δεν πληρούται και ότι η αιτίαση που αντλείται από μη τήρηση του άρθρου 5 της απόφασης της Επιτροπής είναι βάσιμη.

Επί της ενημέρωσης της Επιτροπής σχετικά με τα μέτρα που έχουν ληφθεί ή πρόκειται να ληφθούν προς εκτέλεση της απόφασής της

67 Το Δικαστήριο δεν χρειάζεται να εξετάσει το αίτημα που στηρίζεται στο άρθρο 6 της απόφασης της Επιτροπής και με το οποίο ζητείται η καταδίκη της Γαλλικής Δημοκρατίας διότι δεν ενημέρωσε την Επιτροπή για τα μέτρα που έλαβε ή που σχεδίαζε να λάβει προς εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής, δεδομένου ότι το κράτος μέλος αυτό δεν προέβη σ' αυτή καθαυτήν την εκτέλεση των υποχρεώσεων αυτών εντός της ταχθείσας προθεσμίας (βλ., μεταξύ άλλων, προμνησθείσα απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2007 Επιτροπή κατά Ισπανίας, σκέψη 54 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

68 Πρέπει, συνεπώς, να αναγνωριστεί ότι η Γαλλική Δημοκρατία, μη εκτελώντας, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, την απόφαση της Επιτροπής, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5 της εν λόγω απόφασης.

Επί των δικαστικών εξόδων

69 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή η Γαλλική Δημοκρατία ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Γαλλική Δημοκρατία, μη εκτελώντας, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, την απόφαση 2004/343/ΕΚ της Επιτροπής, της 16ης Δεκεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς ενισχύσεων που εφάρμοσε η Γαλλία για την ανάληψη των δραστηριοτήτων προβληματικών επιχειρήσεων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5 της εν λόγω απόφασης.

2) Καταδικάζει τη Γαλλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)